

Ten geleide

In dit nummer van *DNK* neemt de redactie u in vier bijdragen mee door de hele periode waar dit tijdschrift zich op richt: van 1800 tot heden. We beginnen met het Réveil in de negentiende eeuw, gaan via Abraham Kuypers reis ‘om de oude wereldzee’ en een discussie met A.A. van Ruler kort na de Tweede Wereldoorlog, tot de rooms-katholieke oppositiebeweging in de jaren rond 1970.

We beginnen met een bijdrage van de oudtestamenticus Cees Houtman, die onderzoekt hoe Réveil-auteurs die de bijbel voor kinderen bewerkten omgingen met passages, die door vrijdenkers beticht werden van ‘wraak- en haatgedachten’, onzedelijke opvattingen of zelfs pornografie.

DNK-hoofdredacteur George Harinck maakte vorig jaar het televisieprogramma ‘Om de oude wereldzee’, aan de hand van de gelijknamige boeken, waarin Abraham Kuiper verslag uitbracht van zijn reis in 1905 door de landen rond de Middellandse Zee. Terwijl Harinck in zijn documentaire de nadruk legde op de religieuze kanten van Kuypers reis en zijn verslagboek, constateren zijn studenten Koos-jan de Jager, Hans van ’t Land en Sandra Uijl dat Kuiper veel breder geïnteresseerd was. Het ging hem ook om ‘de grondtoon van het volkskarakter’ en het functioneren hiervan in de morele, politieke en sociale context van de door hem bezochte landen.

Dirk van Keulen, bezorger van het verzamelde werk van de Utrechtse dogmaticus A.A. van Ruler, behandelt in zijn bijdrage de kritiek van de Amsterdamse predikant J.J. Buskes Jr. en de gereformeerde jurist I.A. Diepenhorst, die zich in 1946 buitengewoon kritisch uitlieten over de politieke consequenties die Van Ruler trok uit zijn theocratische maatschappijvisie. Er vielen, zeker voor zo kort na de oorlog, zware woorden: ‘nationaal-socialisme’ en ‘fascisme’. Van Ruler reageerde daarop zeer beledigd, maar de discussie is nooit goed uitgepraat. Verstoorde verhoudingen, met name tussen Van Ruler en Buskes, waren het gevolg.

Lodewijk Winkeler tenslotte onderzoekt in zijn artikel de motieven en handelswijzen van een aantal kritische gemeenten in de linkse jaren 1963-1973. De verwachtingen van vernieuwing in de rooms-katholieke kerk waren in die jaren hoog gespannen, en het maatschappijkritische politieke engagement evenzeer. Namen als die van Edward Schillebeeckx, Huub Oosterhuis en Simon Jelsma zijn onverbrekkelijk met deze periode verbonden. Uiteindelijk verliep de beweging. In de woorden van de socioloog Jan Thurlings: vooralsnog is niet bewezen dat iemand zoiets langer dan een paar jaar volhoudt.

In de rubriek Mengelwerk plaatsen wij dit keer een interview dat Carmen Melissant had met Hans Snoek over zijn vader, dominee Johan Snoek (1920-2012), gereformeerd predikant, verzetsman en na de Tweede Wereldoorlog onder meer hoofd van de sectie Kerk en het Joodse Volk van de Wereldraad van Kerken te Genève (1970-1975).

Zoals gewoonlijk besluiten wij het nummer met een zestal recensies, waarbij niet geheel toevallig recensies van boeken van Cees Houtman en Hans Snoek. Alles hangt met alles samen. Wij wensen u veel leesplezier.